

L. Ulrych: V Československu hledali cesty svobodným. Dnes to musíme dělat tak

Popis

Dubčekovo vedení KSČ v roce 1968 přineslo s programem socialismu s lidskou tváří, jenž byl odpovědí na deziluzi z dvaceti let vlády KSČ a budování nové společenské a ekonomické systémy, která měla být humánnější a spravedlivější než liberální kapitalismus západního světa. Akční program KSČ představoval snahu reformních komunistů znovu navázat na původní ideu osvobození člověka od útlaku, vrátit mu důstojnost zadržovanou stalinismem.

Situace roku 1968 není nepodobná té době. Mnoho lidí je zklamáno z listopadového vývoje, který nerealizoval celou řadu emancipačních příslibů sametové revoluce. Ačkoli životní úroveň roste, nedaří se nám dohnat vyspělé země a přikročit stánu ekonomiky s nízkou přídanou hodnotou.

Prohlubuje se nerovnost mezi regiony, která je umocněna úpatnou hospodářskou politikou a neschopností zajistit ve znevýhodněných regionech sociální práva zdejších lidí, mimo jiné adekvátní lékařskou péči. Absence dostupného bydlení, jedné ze základních lidských potřeb, vytváří novodobou formu nesvobody.

Jedním ze slibů listopadu 1989 bylo zajistit sociální spravedlnost, aby silní, mocní a bohatí nemohli zneužívat slabosti druhých k vlastnímu sebeobohacení. Od devadesátých let to však jde se sociální spravedlností od desítky let zpět, a to zejména v oblasti práv občanských. Bohatší se podařilo prolobovat snížení daní o polovinu, zatímco zdanění lidí s podprůměrnými a průměrnými příjmy se zvýšilo.

Každý z nás nám připadá proti společenské většině se svou soukromou volebou v období přechodu: zvýšení DPH a povinnost pro OSVČ, která zatáhne více lidí malých a středních, zatímco prospěje nejbohatším. Výsledkem je razantní nárůst majetkové a příjmové nerovnosti. Jedno procento nejbohatších vlastní tolik, což celí střední třída dohromady, zatímco deset procent nejbohatších vlastní zhruba sedmdesát až osmdesát procent veškerého majetku. Tuto fresku dokresluje fakt, že mnohé firmy zneužíly energetické krize a zvýšily

světových maršů na úkor spotřebitelů – příliš velkou měrou káň rŕstu cen.

Vá devadesátých letech vznikla novodobá oligarchie, která má prostřednictvím majetku a peněz vŕdŕ roli při formování politiky. Trvale se tím poruŕuje demokratická rovnost občanů vŕ ovlivňování vŕcŕ veřejných. Prostřednictvím kontroly veřejiny má diŕ oligarchie formuje veřejnŕ máňň ve svŕj prospŕch. A kolstvŕ, másto aby vyrovnŕvalo ŕjance dŕtŕ sŕ rŕznŕm rodinnŕm zŕzemŕm, naopak pŕispŕvŕ kŕ prohlubování nerovnosti. Konzum se stŕvŕ; nŕhradou zaŕ smysluplnŕ ŕivot vŕ ŕe, kde seŕ jistoty rozpadajŕ. Faleňnost cesty nalŕzŕnŕ zŕbleskŕ ŕtŕstŕ ve spotřebŕ dokazuje nŕrŕst lidŕ sŕ psychickŕmi potŕmi aŕ prodeje antidepressiv.

Pokud vŕ roce 1968ŕ ukonŕily snahy oŕ reformu systŕmu tanky, dnes niŕeho podobnŕho nenŕ tŕeba ŕ banky poŕlou svŕ zamŕstnŕnce doŕ má diŕ, kde jim pŕiŕknou status ŕ nezaujatŕch ŕ odbornŕkŕ aŕ dajŕ jim prostor, aby donekoneŕna tvrdili, ŕe ŕdnŕ; alternativa vŕ ŕi souŕasnŕ politice ŕkrtŕ nenŕ moŕnŕ.

Naŕ je spoleňnost jeŕ tŕmŕ poŕ pŕtatŕiceti letech odŕ sametovŕ revoluce zralŕ; naŕ to, aby seŕ zastavila aŕ poloŕila siŕ otŕzku, kterou siŕ poklŕdali obyvatelŕ ŕeskoslovenska pŕed pŕtapadesŕti lety: Neseŕli jsme zŕ cesty? Skuteňnŕ jsme chtŕliŕ toto?

Trh sŕ lidskou tvŕiŕ

Musŕme sebrat kurŕ aŕ pŕiznat si, ŕe seŕ od listopadu 1989ŕ podaŕilo vŕ naŕ; ŕ zemŕ uŕnit ŕ mnoho dobrŕho, ale bohuŕel, nebylo vŕdycky vŕ;echno dobrŕ ŕ; prostŕ rozejŕt seŕ sŕ tou minulostŕ, pokud toŕ nebylo dobrŕ, ŕ uŕijeme-li slov, kterŕ; vŕ roce 1968ŕ vyŕkl tehdeŕ; pŕedseda parlamentu Josef Smrkovskŕ.

Obrovskŕm problŕmem je, ŕe vŕ;da aŕ ani souŕasnŕ; opozice vŕ Poslaneckŕ snŕmovnŕ nemajŕ ŕdnou konkrŕtnŕ pŕedstavu, kam byŕ se mála naŕ;e zemŕ ubrat. Pokud nechceme, aby seŕ problŕmy ŕeskŕ republiky jeŕtŕ zhorŕovaly, jeŕ tŕeba pŕijŕt seŕ skuteňnou vizŕ ŕ ŕkejme jŕ tŕeba ŕ trh sŕ lidskou tvŕiŕ.

Poŕ zkuŕenostech sŕ trhem bez pŕŕvlastkŕ vidŕme, ŕe nedokŕ; celou ŕadu problŕmŕ vyŕeŕit aŕ ponechŕvŕ; mnohŕ ŕ dokonce iŕ zŕkladnŕ potŕeby neuspokojenŕ. Trh nemŕ; bŕtŕ cŕlem sŕim oŕ sobŕ, ale nŕstrojem uspokojování potŕeb, aŕ proto nutnŕ potŕebuje regulaci.

Je tŕeba zmŕnit nŕ; ŕ; daŕovŕ systŕm, ale nenŕ tŕeba objevovat Ameriku. Staŕ

okopávat ten rakouský, díky němu bychom dokázali efektivně snížit schodky státního rozpočtu, ulehčit život chudším a stát se jedním z největších, zatímco bohatá a velké firmy by měly platit svůj podíl na daních.

Ze zřetelů prostě bychom mohli začít investovat do rozvoje regionů, zajišťovat rovnou rozvoj naší země, investovat do inovací a vývoje. Musíme přitom zajistit, aby automatizace a digitalizace nebudou profitovat jen velké firmy, ale také obohatí celou společnost, nebo zvýší produktivitu ekonomiky jako celku umožní zachování výše platů snižet délku pracovní doby. Bohatství se totiž neměří jen naší platu, ale také množstvím času, který máme k dispozici na svůj život a sobě samotnému.

Součástí tohoto projektu musí být i moderní ochrana spotřebitele, jež bude bránit opravdu výše a dokáže mimo jiné zajistit, aby stejné zboží u nás nebude dražší a málo kvalitní než v zahraničí. Musíme umožnit lidem, aby se stali co nejvíce samostatnými při generování elektrické energie, aby velcí producenti nemohli zneužívat situace a vydělávat obrovské peníze na náklady, ať už v období krize.

Úkolství je nutné začít vnímat jako rezort, který dráží klíčové od naší budoucnosti, a reformovat ho do podoby, jež nebude jen sloužit současným ekonomickým potřebám, ale především bude pomáhat dělníkům, aby svůj tu opravdu porozuměli. V neposlední řadě bude třeba řešit problémy adaptace na změny klimatu, minimalizovat jeho dopady na zdraví lidí a zajistit spravedlivou transformaci ekonomiky.

O tom, co výše bylo řečeno, musí být součástí reformního programu pro naši zemi, aby bylo psáno jasně a dlouho. V každém případě veškeré snahy musí být kladeny důrazně, v zájmu naší planetě ohledně našeho života lidí.

Malé ten, kdo zná jen malé cíle

Tento projekt bude mít bezpochyby řadu odpůrců, kteří snižují privilegia a zisky ze slabosti ostatních, budou vytvářet mocný protitlak vůči reformním snahám z kvalitnější životní podmínky obyvatel. Humanizace naší společnosti je totiž možná jen tehdy, pokud to bude lid, a nikoli velké firmy a oligarchové, kdo bude udívat směr politiky. Nutným předpokladem k tomu bude omezení moci velkých kapitálů financovat politické strany.

Mnoho lidí má šanci namátnout, šance takto vytyčeny; cesta je příliš široká; složitě nebo dokonce radikálně. Není tomu tak. Nejradikálněji lidé nejsou ti, kdo chtějí věci změnit, ale ti, kteří tvrdí, šance změny nejsou potřeba. Tento alibistický přístup stojí na požitku mnoha našich problémů, ale v případě lidstvem vyvolaných klimatických změn začíná podlézat vřev, na kterou jako druh sedíme.

Lidstvo je nikdy nemělo tolik možnosti a nástrojů, které překonávají různé problémy a zároveň nikdy tolik nevyužilo tohoto potenciálu kvůli jejich dalšímu prohlubování.

Jiný svět je nejen možný, ale i reálný uskutečnitelný. Musíme však chtít. Jestliže naši předci dokázali o spravedlivější a svobodnější společnosti nejen snít, ale i hledat cesty k jejímu vytvoření, my o to musíme usilovat tak, aby a třeba i lidé.

Problémy naší společnosti a civilizace jako celku nám nedovolují ten luxus, abychom byli minimalisty. Jak řekl Svatopluk Čech: „Slib jenom ten, kdo v sebe ztratil věru, a máš ten, kdo zná jen máš cíl.“

autor je zastupitelka Sociálně demokratické strany

Článek byl uveřejněn v Deníku Referendum 21. 8. 2023 odkaz

Datum vytvoření

21.08.2023